

שיקלא וטריא

בבא קמא סה

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

להלן טבלה לגבי תשלומי ד' וה', כפל וקרן, ובנוסף המקרה שיתבאר לקמן (10) לגבי טלה ונעשה אילימב.

תשלום	השביחה			הוכחשה	
	בידיים	ממילא (התייקרה - כשהתפטמה מאליה)	טלה (או) נעשה (איל או שור)	בידיים (מלאכה)	ממילא (הוזל) [דברי רב]
ד' וה' / כפל	כשעת הגזילה - הגב השביח	כשעת העמדה בדין	ב"ש: חייב לב"ה: לרבי אילעא פטור. לרבי חנינא חייב - כשעת הגזילה	כשעת הגזילה - התחלת הטביחה	כשעת העמדה בדין
			כפל: משלם בטלאים, כשעת הגזילה. מעות, העמדה בדין		
קרן	כשעת הגזילה	הפסיד בידיים - כשעת העמדה בדין (רבה) הפסיד ממילא - כשעת הגזילה (רבה)	כשעת העמדה בדין	כשעת הגזילה	כשעת הגזילה (גניבה וחיים)

תני רבי חנינא לסייעה לרב-

להבנת העניין נקדים הקדמה - שומר שגזל פקדון ונשבע ואחר כך הודה, חייב לשלם קרן וחומש, והיינו שמחשבים מלבר שאם היה שווה ד' משלם א', וקרן (אשם גזלות). למדנו לעיל לגבי כפל שכשהודה פטור מכפל, ונחלקו כיצד הדין כשבאו עדים לאחר מכן. רבי יעקב סובר שפטור מכפל. עתה ברייתא זאת דנה במקרה שבאו עדים, שחייב בכפל, ואח"כ הודה שהיה אמור להתחייב בקרן וחומש ואשם, ונחלקו התנאים אם עתה שניתוסף חיוב כפל האם עדיין מתחייב בהם או בחלק מהם.

[עד כאן דף סה עמוד א']

להלן הפסוקים למטה, הנמצאים בשתי פרשיות, שמדברים לגבי קרן וחומש וקרן אשם. והתנאים לקמן דורשים אותם.

[ויקרא ה] או מלל אשר ישבע עליו לשקר ושלם אתו בראשו וחמשותיו יסף עליו לאשר הוא לו יתנו ביום אשמתו:
ואת-אשמו יביא ליהוה איל תמים מן-הצאן בערפק לאשם אל-הכפר:
[במדבר ה] והתנדו את-חטאתם אשר עשו והשיב את-אשמו קרן בראשו וחמשותיו יסף עליו ונתן לאשר אשם לו:

קרן כעין שגבב תשלומי כפל ותשלומי ד' וה' כשעת העמדה בדין

גופא אמר רב קרן כעין שגבב, תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה, כשעת העמדה בדין - אמאי קאמר רחמנא חיים בגניבה? אחייה לקרן כעין שגבב. [עיקר החידוש הוא לא להשמיענו שקרן כעין שגבב, שזה כבר מבואר במשנה (צג): כל הגזלין משלמים כשעת הגניבה, אלא להשמיענו דיני כפל וד' וה' שהם כשעת העמדה בדין, וכך דורשים: קרן כעין שגבב הא כפל וד' וה' כשעת העמדה בדין - תוס'].

(קושיה) אמר רב ששת אמינא כי ניים ושכיב רב אמר להא שמעתא,

דתניא **כחושה** בשעת הגזילה ופטם גבב **והשמינה**, משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה **כעין שגבב** - אלמא שלא הולכים אחר שעת העמדה בדין.
(תירוץ) אמרי משום דא"ל גבב לבעלים **אנא פטימנא ואת שקלתי**! אך אם יתייקרו הבהמות או כשנפטמה מאליה, משלם כפל כשעת העמדה בדין.
להלן קושיא נוספת על רב:

ת"ש **שמינה** בשעת הגזילה **והכחישה** הגבב בידיים בטורח מלאכה ובמקל, משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה **כעין שגבב**.
(קושיה) משום דאמרינן ליה מה לי קטלה כולה מה לי קטלה פלגא רמא? הלכך באותה שעה שהכחישה היא תחלת הטביחה היא.
כי קאמר רב ביוקרא חזלא הוא דקאמר.
היכי דמי? אילימא -

1. דמעיקרא שויא **זוזא** ולבסוף בשעה שנאבדה מן העולם שויא ד' **זוזי**: קרן כעין שגבב ^{בזוזא}, לימא פליגא דרב אדרבה-
דאמר רבה האי מאן דגזל חביאת דחמרא מחבריה, מעיקרא שויא **זוזא** ולבסוף שויא ד' **זוזי**: הדינים כדלהלן:

תברה בידיים **או שתייה - משלם ד'** - בכל גזל ישנה מצות עשה של השבת הגזלה, וע"כ נחשבת שהיא עדיין ברשות הבעלים, ואם נשתנה שווייה ברשותם השתנה. אמנם כשהגזלן איבדה, כרגע נחשב שגזל לעצמו, ולכן משלם כאותה שעה ד' זוזי. - כמו כן לגבי טביחה ומכירה היה אמור להעריך כפי שעת העמדה בדין ולא כשעת הגזלה כמו שאמר רב.
איתבר ממילא - משלם זוזא - אנו מחייבים אותו מחמת הגזלה עצמה ואותה שעה הייתה שווה זוז.

לכן חוזרים ומבארים שרב דיבר במקרה אחר - כדלהלן:

2. כי קאמר רב כגון דמעיקרא שויא ד' ולבסוף שויא **זוזא** - וכך מחשבים:
קרן כעין שגבב בד' זוזים. תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה, כשעתה עמדה בדין זוז.

ואינה של נגבב אלא בתר מעיקרא שהיתה שלו וה"ה בקטלה פלגא ולפי זה ה"ה בהוכחשה ממילא דמשלם כדמעיקרא דמה לי מתה כולה מה לי מתה פלגא ודאי מתה כולה מאליה יש לחייבו כדמעיקרא שהיתה של נגבב ולא בתר השתא וכי קא משני ומוקי מילתא דרב ביוקרא זוזלא לא הוה מצי לאוקמי בכחשה דממילא ועוד אר"י דמצי לפרש בע"א מ"ל קטלה כולה מ"ל קטלה פלגא כלומר אפי' למ"ד אין לשחיטה אלא לבסוף ולא מחייב ד' וה' עד משנה אחרון אפ"ה קודם שחיטה א"כ כי קטלה פלגא נמי דהיינו הכחישה לא אזלינן בתר השתא אלא כפי מה ששוה ולפי טעם זה ה"מ לאוקמיה מילת' דרב בהוכחשה ממילא:
רמב"ש יש לעיין בדעת רב ששת שהקשה לרב, האם לבסוף הודה לתשובתו או לאו, ואם חולק, אזי לגבי כפל וד' וה' משלם כשעת העמדה בדין.

רמ"י תוספות ד"ה אנא מפטימנא ואת שקלת. משמע דכשנפטמה מאליה הוי כשעת העמדה בדין ולפי זה הוה מצי לאוקמי מילתיה דרב כשנפטמה מאליה ולא הוה צריך לאוקמיה ביוקרא חזלא ומיהו לפי האמת אפי' כשנפטמה מאליה משלם כפל ד' וה' כעין שגבב כמו בטלה ונעשה איל דאמר לקמן דמשלם כפל ד' וה' כעין שגבב ואפי' שינוי לא קני משום דאמר ליה אטו תורא גבבי מינך דיקרא גבבי מינך הכא נמי כשנפטמה מאליה מצי אמר ליה אטו שמינה גבבי מינך ודוקא ביוקרא חזלא הוא דקאמר רב כפל ד' וה' כשעת העמדה בדין דלא שייך למימר אטו יוקרא גבבי מינך וטעמא אפרש לקמן בע"ה גבי הא דקאמר טלאים כדמעיקרא דמים כשל עכשיו:

רמ"א תוספות ד"ה מה לי קטלה כולה מ"ל קטלה פלגא. פ"ה משום דהכחשה אתחלה דטביחה היא וקשה לר"י דלא שייכא הכחשה לטביחה מידי כיון שאם היה הורגה כולה בענין זה לא היה בה דין ד' וה' אלא הכי פריך מה לי קטלה כולה דאין הולכין בתר הדמיון דהשתא דקנאה בשינוי

שיקלא וטריא

סיכום הדף היומי

בבא קמא סה

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלו נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובדיה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

העמדה בדיון ולא כשעת הגניבה. אכן, רבה לעיל דיבר לגבי גזילה, ואפשר שלגבי ד' וה' ישנו

דין אחר, ואזי אין קושיה.

(קושיה) אמר ליה ואלא מאי? שינוי לא קני?

אמאי משלם כעין שגגב, לשלם כי השתא?

אמר ליה משום דא"ל תורא גנבי ממך?! דיכרא גנבי ממך!

א"ל רחמנא ניצלן מהאי דעתא! אמר ליה אדרבה רחמנא ניצלן מדעתא דידך!

עתה הגמרא שואלת, שלמרות ששינוי בגופה לאו שינוי הוא כיוון שהוא ממילא, אכן

אפשר לבאר משום שינוי השם, שנשתנה שמו. ואחר כך חוזרים ליישב קושיא

מהברייתא לרבי אילעא.

(קושיה) מתקיף לה רבי זירא וניקיניהו בשינוי השם?

(תירוץ) אמר רבא שור בן יומו, קרוי שור.

איל בן יומו, קרוי איל.

שור בן יומו קרוי, שור - דכתיב שור או כשב או עז כי יולד .

איל בן יומו, קרוי איל - דכתיב ואילי צאנך לא אכלתי אילים הוא דלא אכל כבשים

אכל !? אלא לאו ש"מ איל בן יומו קרוי איל.

חוזרים ליישב את הברייתא לפי רבי אילעא:

(קושיה) מ"מ קשיא?

(תירוץ) א"ר ששת הא מני ב"ש היא, דאמרי שינוי במקומו עומדת, ואינו יוצא

מרשות הבעלים, ולא קני דתניא-

נתן לה באתננה חיטין, ועשאן סולת. זיתים, ועשאן שמן. ענבים, ועשאן יין:

א. **תני חדא אסור** לקרבן.

ב. **ותני חדא מותר** לקרבן.

[עד כאן דף סה עמוד ב]

בעה"ב שטען טענת גנב בפקדון ונשבע והודה ובאו עדים:

1. **אם עד שלא באו עדים הודה: משלם קרן וחומש ואשם,** ומודה בקנס פטור מכפל.

2. **ואם משבאו עדים,** ונתחייב בכפל, הודה - להלן נחלקו כיצד דינו:

א. **רבי יעקב - משלם תשלומי כפל ואשם וחומשו עולה לו בכפילו והיינו**

דווקא כשכפילו שווה לדמי החומש. והטעם הוא משום שחומש הוא לבעלים והרי

קיבלו.

ב. **וחכמים אומרים בראשו וחמישיתו ממון המשתלם בראש מוסיף חומש,**

ממון שאין משתלם בראש, כמו כאן משלם כפל ולא קרן בלבד, **אין מוסיף**

חומש - אפילו כשהחומש והכפל אינן שווים.

מ"מ חייב קרבן אשם גזלות - את פסקיה קרא - לומר שאע"פ שלא משלם קרן מביא

קרבן. ואין לומר מכיוון שיש **ואת** חזר ועירב עם הפסוק שלפניו שאם כן **לא ליכתוב רחמנא**

לא וי"ו ולא את.

ג. **ר"ש בן יוחאי אומר אין חומש ואשם משתלם במקום שיש כפל -** הוא

מוסיף על חכמים ופטר אפילו מקרבן.

דייק כך משום שכתוב: **את ערביה קרא.**

נגד טענת חכמים שא"כ מדוע כתוב את להפסיק העניין, וכך הוא מבאר: **לא סגיא דלא כתב**

לאפסוקי בין ממון גבוה אשם **לממון הדיוט** חומש, שלא דרך ארץ לערבם ביחד לכן

חילק, **הלכך אתא וי"ו ערביה קרא.**

עתה הגמרא מביאה סיוע לרב מדברי רבי יעקב - כדלהלן:

קתני מיהת חומשו עולה לו בכפילו דברי רבי יעקב -

ה"ד?

- **דמעיקרא שויא ד' ולבסוף שויא ארבעה -** חומשו עולה לו בכפילו!?

הגמרא מחשבת:

כפילארימי, ארבעה, וחומשא, זוזא - נכיון שאין שווים לא נקרא חומש ולא נפטר ממנו.

- **אלא לאו דמעיקרא שויא ארבעה ולבסוף שויא זוזא -**

דכפילא: זוזא. וחומשיה: זוזא. אלמא קרן כעין שגגב, בגלל זה משלם חומש כעין

שגזל ולא כשעת העמדה בדיון, **תשלומי כפל ותשלומי ד' וה' כשעת העמדה בדיון,** ולא

משלם כעין שגגב ד'.

אמנם רבא דוחה את הוכחתו של אביי:

אמר רבא לעולם דמעיקרא שויא ארבעה והשתא נמי שויא ארבעה-

ודקא קשיא כפילא ד' וחומשיה זוזא? ואיך אפשר שרבי יעקב יפטור מחומש כיוון שאינם

שווים הב"ע כגון שנשבע, וחזר ונשבע ארבע פעמים, והודה, והתורה אמרה

וחמישיתיו התורה ריבתה חמישיות הרבה בקרן אחת.

גבב טלה ונעשה איל עגל ונעשה שור

אמר רבי אילעא גבב טלה, ונעשה איל, עגל, ונעשה שור, נעשה שינוי בידו וקנאו

בשינוי: טבח ומכר שלו הוא טובח שלו הוא מוכר ופטור מד' וה'. אמנם קרן משלם כפי

שוויה כעת (טובח כמפסיד בדיים), [לגבי כפל יתבאר לקמן כך: אם מחזיר את הבהמה משלם

כעין שגגב, ובמעות, כשעת העמדה בדיון] רמד.

(קושיה) איתיביה רבי חנינא לר' אילעא-

גבב טלה ונעשה איל, עגל ונעשה שור, משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה

וחמשה כעין שגגב -

ואי ס"ד קנייה בשינוי, אמאי משלם? שלו הוא טובח שלו הוא מוכר! והיה אמור

להיות פטור לגמרי. [ישנה קושיה נוספת על רב שסבר שכשמפסיד בדיים משלם כשעת

בכפילו לא משמע הכי ובתוספתא נמי גרס' וחומשו עולה לו מתוך כפילו וריב"א מפרש דאלשון ברייתא קפריך דמשמע דחומשו עולה בכל כפילו:

רמ"ע"פ ביאור מהר"ם ברש"י.

רמ"תוספות ד"ה כפילא ארבע וחומשא זוזא. לפי מה שפ"ה דחומשא עולה לו בכפילא שמשלם את הכפל ונפטר בכך מן החומש קשה קצת מה בכך אי כפילא ארבע וחומשא זוזא ומיהו בקונט"פ דלית ליה כפרה בחומש כיון שאין ניכר ומובלע בתוך הכפל ואי הוה מפרש דחומשו עולה לו בכפילו שמשלם את החומש ועולה לו לכפל הוה ניחא דהוה פריך שפיר אבל לשון

ניתן לקבל את סיכומי 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל arielmarcus5518@gmail.com - נשמח לקבל הערות ותיקונים.